

Сьомий апеляційний

адміністративний суд

**ПРАВИЛА
ЗДІЙСНЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО
АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА**

ЗМІСТ

Преамбула

Розділ I. Загальні положення

Розділ II. Загальні засади здійснення адміністративного судочинства

Глава 1. Судові витрати

1. Відстрочення, розстрочення сплати судового збору, зменшення його розміру або звільнення від його сплати

Глава 2. Склад суду. Відводи

1. Питання відводу/самовідводу

Глава 3. Судові виклики і повідомлення

1. Планування проведення судових засідань
2. Повідомлення учасників справи

Розділ III. Судовий розгляд

Глава 1. Розгляд справи по суті

1. Відкладення судового розгляду
2. Регламент виступу в судовому засіданні

Глава 2. Доступ представників медіа до судового розгляду

1. Особливості доступу журналістів до судових засідань

Глава 3. Заходи процесуального примусу

1. Неприпустимість зловживання процесуальними правами
2. Особливості застосування заходів процесуального примусу

Глава 4. Особливості розгляду окремих категорій справ

Глава 5. Стандарти поведінки учасників процесу в залі судового засідання та в приміщенні суду

Розділ IV. Апеляційне провадження

1. Докази і доказування в суді апеляційної інстанції
2. Поновлення та продовження процесуальних строків судом апеляційної інстанції

Розділ V. Робота суду в умовах надзвичайних ситуацій

Преамбула

Ці Правила розроблені на підставі статей 1, 3, 55, 131-1, 131-2 Конституції України, статті 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, статті 2 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», статті 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», статей 44, 45 Кодексу адміністративного судочинства України, Рекомендацій CM/Res (2010) № 12 Комітету Міністрів Ради Європи від 17 листопада 2010 року щодо суддів та виходять з принципу верховенства права, не суперечать чинному законодавству, відповідно до якого суд вирішує справи, запроваджують єдині стандарти вирішення процесуальних питань, які оформлюються ухвалами і зазвичай приймаються із застосуванням суддівського розсуду.

Метою запровадження Правил є підвищення ефективності здійснення судочинства, сприяння розгляду справ у межах розумного строку, уникнення можливого зловживання процесуальними правами учасниками проваджень та запровадження єдиних підходів до вирішення процедурних питань під час розгляду адміністративних справ.

Правила не є вичерпними і можуть бути доповнені та скориговані в разі необхідності.

Розділ І. Загальні положення

Правила стосуються процедурних питань, які чітко не врегульовані в процесуальному законі.

Процесуальні питання, які не врегульовані Правилами, вирішуються судом з врахуванням обставин розгляду кожної конкретної справи.

Суд при здійсненні судочинства може відступити від Правил, якщо обставини дають об'єктивні підстави для вирішення процедурних питань в інший спосіб, ніж визначено в правилах, для повного захисту прав, свобод та інтересів учасників справи.

Суд, керуючись законом, при здійсненні судочинства надає перевагу цифровому процесу, зокрема комунікації за допомогою електронних засобів. Рукописні тексти, які є нечитабельними, не матимуть подальшого руху в порядку, визначеному КАС України.

Якщо представник подає до суду заяви, скарги, клопотання особисто, він зобов'язаний пред'явити довіреність або інший документ, що посвідчує його повноваження.

Суд вважає, що особа, яка є суб'єктом звернення до суду за захистом своїх прав, свобод чи інтересів, зобов'язана з розумним інтервалом часу сама цікавитися провадженням у її справі, добросовісно користуватися належними їй процесуальними правами та неухильно виконувати процесуальні обов'язки, зокрема за власною ініціативою проявляти інтерес щодо стадії розгляду справи, перевіряти реєстр судових рішень, офіційний сайт суду тощо.

Заявник зобов'язаний демонструвати готовність брати участь на всіх етапах розгляду, що стосуються безпосередньо

його, утримуватися від використання прийомів, які спричиняють зволікання у розгляді справи, а також максимально використовувати всі засоби, передбачені чинним законодавством.

Розділ II. Основні засади здійснення адміністративного судочинства

Глава 1. Судові витрати

1. Відстрочення, розстрочення сплати судового збору, зменшення його розміру або звільнення від його сплати

Клопотання заявника про скрутне матеріальне становище без надання доказів на підтвердження цих обставин не може вважатися достатньою підставою для звільнення від сплати судового збору, зменшення його розміру, відстрочення чи розстрочення сплати судового збору.

Доказами, які підтверджують скрутне матеріальне становище, можуть бути: довідки про доходи (у тому числі, фіскальних органів), про те, що заявник є безробітною, непрацездатною особою, має незадовільний стан здоров'я, довідки про склад сім'ї, про наявність на утриманні непрацездатних членів сім'ї, про отримання допомоги малозабезпеченим сім'ям, банківські документи про відсутність коштів на рахунках тощо.

Під час вирішення питання про відстрочення, розстрочення сплати судового збору, зменшення його розміру або звільнення від його сплати суд враховує не лише наявність доходу заявника, а й його майновий стан. Відсутність доходів заявника за наявності у нього великої кількості нерухомого майна та/або транспортних засобів, що підтверджується даними державних реєстрів, не може бути підставою для звільнення від сплати судового збору, зменшення його розміру, відстрочення чи розстрочення сплати судового збору.

Під час вирішення питання про відстрочення, розстрочення сплати судового збору, зменшення його розміру або звільнення від його сплати особи, яка постійно проживає за межами України, суд враховує розмір річного доходу заявника - фізичної особи, за попередній календарний рік, отриманого як в Україні, так і за місцем постійного проживання за межами України.

Глава 2. Склад суду. Відводи

1. Питання відводу/самовідводу

У розумінні пункту 4 частини 1 статті 36 КАС України не є обставинами, які викликають сумнів у неупередженості або об'єктивності судді, такі обставини:

– застосування судом заходів процесуального примусу з дотриманням процедури, визначеної законом;

– віросповідання, національність, етнічне чи соціальне походження, стать, вік, освіта, трудовий стаж, членство в громадських, спортивних або благодійних організаціях, майновий стан, ухвалені раніше судові рішення, окрема думка в інших справах або висловлена суддею публічно думка щодо того чи іншого юридичного питання;

– розгляд у минулому суддею справи, у якій брали участь ті самі сторони, або спору, який виник з тих самих підстав, якщо це не було скасовано та не суперечить нормам КАС України;

– ситуація, коли суддя є звичайним клієнтом банку, страхової компанії, компанії з обслуговування кредитних карток і т. і., які є сторонами у справі;

– ситуація, коли учасником справи є працівник апарату цього суду, за винятком обставин, що свідчать про наявність прямого підпорядкування вказаного учасника справи головуючому у справі;

– ситуація, коли стороною/третьою особою або представниками є однокласник, однокурсник, сусід, колишній колега судді, окрім випадків, коли наявні факти, що свідчать про прихильність поза розумним сумнівом до такої особи;

– факт подання особою, яка бере участь у справі, скарги на дії судді, крім випадків, коли сам суддя заявляє про неможливість у зв'язку із цим об'єктивного розгляду справи;

– наявність зареєстрованої заяви про вчинення суддею злочину до офіційного повідомлення судді про підозру у вчиненні злочину;

– участь у судовому процесі адвоката з адвокатського об'єднання, у складі якого суддя раніше здійснював адвокатську діяльність, адвоката, який раніше обіймав посаду судді в тому ж адміністративному окрузі, де розташований суд, що розглянув справу, якщо відсутні інші факти, що свідчать про прихильність поза розумним сумнівом судді до цієї особи;

– перебування сторони/третьої особи або їхніх представників у списку друзів судді у соціальних мережах;

– факт задоволення клопотання однієї зі сторін, якщо інша сторона заперечувала проти задоволення такого клопотання, аналогічно і факт відхилення клопотання, якщо на цьому наполягала інша сторона.

– у разі, якщо сумніви в неупередженості судді ґрунтуються на реальних підставах, то питання має бути вирішено на користь відводу судді.

Глава 3. Судові виклики і повідомлення

1. Планування проведення судових засідань

Звертаючись до суду з позовом, позивач/представник зобов'язаний додати до нього інформацію про дні та час, на які у нього вже заплановані судові засідання протягом строку, визначеного законом для відкриття провадження та проведення підготовчого судового засідання.

Аналогічне правило щодо повідомлення про зайнятість в іншому судовому процесі застосовується також при поданні апеляційної скарги.

У разі здійснення представництва відповідача адвокатом правник подає інформацію про свою зайнятість протягом строку, визначеного законом для проведення підготовчого судового засідання.

У випадку призначення судом дати та часу слухання без узгодження зі сторонами учасники мають право просити змінити дату слухання у строк не пізніше ніж за 10 днів до дня проведення судового засідання. Після спливу зазначеного терміну суд відмовляє у задоволенні клопотання про перенесення слухання, окрім випадків наявності поважних причин або настання форс-мажорних обставин, які оцінюються судом у кожному конкретному випадку на підставі відповідних доказів.

Для забезпечення принципів адміністративного судочинства таких, як: гласність судового процесу, змагальність сторін та диспозитивність – визначаючи подальший рух справи, суд, зокрема, має перевірити:

– наявність належних доказів на підтвердження повідомлення сторін про дату, час та місце слухання справи;

– необхідність допомоги представника у разі подання стороною клопотання про перенесення слухання справи, а також здатність сторони ефективно представляти себе самостійно;

– чи є підстави вважати, що сторона діє недобросовісно та зловживає процесуальними правами (наприклад, чи є це прохання

про відкладення розгляду справи або оголошення перерви першим, подання клопотань, відводів, неявки в судове засідання, наявність інших обставин, які у порівнянні зі звичайним перебігом справи свідчать про намагання сторони перешкодити подальшому руху справи).

Призначаючи справу до розгляду, суд має з'ясувати думку учасників процесу щодо призначення дати та часу судового засідання (окрім першого засідання за участю цих сторін).

Сторони можуть подати до суду клопотання з визначенням дати та часу, коли вони зможуть бути присутніми на наступних судових засіданнях.

Сторона у справі (або її представник) може подати до суду клопотання з викладенням свого календарного графіка судових засідань у інших справах, де сторона у справі (або її представник) зобов'язана взяти участь.

У випадку подання стороною (її представником) такого клопотання суд може врахувати графік завантаженості такого учасника справи та призначити судові засідання на дату та час, які забезпечать можливість явки до суду всіх учасників справи, якщо у суду існує така можливість.

Суд може не погодитись з поданим сторонами графіком, якщо це виходить поза межі розумного строку розгляду такої справи. Суд враховує клопотання з викладенням календарного графіка судових засідань у інших справах, де сторона у справі (або її представник) зобов'язана взяти участь, якщо це можливо та якщо це в межах строку розгляду справи.

2. Повідомлення учасників справи

Судовий виклик або судове повідомлення учасників справи здійснюється через надсилання сторонам та їхнім представникам повістки електронними засобами.

У випадку відсутності зареєстрованого кабінету в підсистемі «Електронний суд» або відсутності в матеріалах справи адреси електронної пошти чи номера телефону, судові повістки таким учасникам судового процесу надсилаються рекомендованим листом з повідомленням про вручення. Учаснику процесу судова повістка може бути вручена безпосередньо в суді.

Суд може за згодою учасника справи видати йому повістку для вручення іншій особі, яка викликається до суду.

Суд пріоритетно комунікує з учасниками судового процесу з використанням підсистеми «Електронний суд», електронної

пошти, а також засобів телефонного зв'язку, у тому числі з використанням мобільних додатків.

У разі надсилання судом учасникам справи тексту повісток з використанням електронної пошти, телефонограми чи за допомогою мобільного додатка учасник має негайно підтвердити суду про отримання документа. Текст такого підтвердження роздруковується, а телефонне підтвердження записується відповідним працівником апарату суду та приєднується до матеріалів справи і вважається належним повідомленням учасника судового процесу.

У випадку відсутності такого підтвердження належним чином повідомленою вважатиметься особа, якій надіслано текст повістки електронними засобами зі статусом «Доставлено».

Суд може визнати сторону повідомленою на підставі опублікованого на офіційному сайті суду Списку судових справ, призначених до розгляду, у разі якщо за обставинами справи вказана сторона ініціювала відповідну стадію процесу (подавала позов, апеляційну скаргу тощо), або була присутня в судовому засіданні, або за інших обставин, які свідчать, що учасник справи достеменно знав про призначення судового засідання.

Клопотання про розгляд справи із викликом осіб у суді апеляційної інстанції подається учасником справи разом з апеляційною скаргою або відзивом на неї. Таке клопотання має містити обґрунтовані підстави.

У разі зміни поштової адреси, адреси електронної пошти, номера телефону учасники судового процесу зобов'язані негайно повідомити про це суд.

Учасникам судових проваджень варто використовувати функціонал «Електронного кабінету» для ознайомлення з поданими документами в електронній формі.

Клопотання (заяви) подаються учасниками справи у строки, визначені Кодексом адміністративного судочинства України. Якщо КАС України не визначено вимог щодо строку подання клопотання (заяви), воно має бути подано до суду завчасно – у строк, який дасть змогу сторонам у справі вивчити таке клопотання та на противагу йому підготувати свої пояснення, міркування, аргументи та відповідні докази. Завчасним поданням клопотання (заяви) вважається його надходження до суду не пізніше, ніж за два робочі дні до судового засідання.

Клопотання, подані стороною в судовому засіданні, вирішуються судьєю (колегією суддів) у судовому засіданні без

виходу до нарадчої кімнати, окрім тих, які мають вирішуватись у нарадчій кімнаті.

У разі подачі учасниками судових проваджень процесуальних документів до суду обсяг одного такого документа без додатка повинен не перевищувати 30 аркушів.

Учасникам судових проваджень при подачі значного обсягу документів до суду в електронній формі (понад 30 аркушів) потрібно додатково подавати їх до суду в паперовій формі.

Суди здійснюють друк лише перших 10 аркушів такого електронного документа з метою його реєстрації та долучення до матеріалів справи.

Розділ III. Судовий розгляд

Глава 1. Розгляд справи по суті

1. Відкладення судового розгляду

Вирішуючи клопотання учасника судового процесу про відкладення засідання у справі, суд оцінює причини подання такого клопотання, пріоритетність інтересів сторони, а також дотримання принципу своєчасності розгляду справи.

Не є поважною причиною і не має наслідком відкладення розгляду справи або оголошення перерви у розгляді справи:

– перебування сторони на іншому слуханні в іншій судовій справі, що проводиться в цьому самому або іншому суді, зокрема суді вищої інстанції, яке було призначено після призначення слухання у цій справі;

– стан здоров'я, не підтверджений медичними довідками (листом непрацездатності) та/або з датою, що передуює даті проведення призначеного слухання, окрім випадків, коли з наданого медичного документа прямо вбачається протипоказання для участі в судовому засіданні та/або коли медичне втручання призначене на час судового засідання;

– обставини, за яких до клопотання про відкладення судового засідання не долучено документи, які підтверджують, що ці обставини є терміновими та невідкладними, або які свідчать про серйозний характер ситуації, яка не може бути вирішена в інший час;

– щорічна відпустка або відрядження представника/сторони, якщо наказ було видано після дати призначення судового засідання (після дати повідомлення про дату та час судового засідання);

– заміна представника за ініціативою сторони за короткий проміжок часу до дати призначеного слухання та/або непередача новому представнику всіх матеріалів, необхідних для здійснення представництва;

– необхідність ознайомлення з матеріалами справи, якщо у сторони була можливість до початку судового засідання (до дати судового засідання), однак сторона нею не скористалася без поважних причин;

– зайнятість одного з представників сторони у справі, якщо справа має декілька представників, за винятком подання доказів про неможливість здійснювати представництво з поважних причин усіма представниками;

– неможливість прибуття сторони у судові засідання (у тому числі з поважних причин), якщо явка сторони не була визнана судом обов'язковою, і сторона має представника. При цьому суд враховує строки розгляду та наявність уповноваженого представника у такої сторони у справі (учасника справи);

– подання стороною до суду нових документів (особливо значного обсягу або таких, що суттєво впливають на правову кваліфікацію обставин справи) напередодні або в день судового засідання, тобто у строк, що позбавив можливості інших учасників справи завчасно отримати вказані документи, ознайомитись з ними та надати свої пояснення/заперечення щодо них, а також відсутність поважних причин, з яких докази надані до суду заявником із запізненням;

– подання стороною до суду нових заяв (клопотань) з процесуальних питань або заяв по суті справи із направленням іншій стороні напередодні судового засідання у строк, що позбавив можливості іншу сторону завчасно отримати та/або ознайомитись із вказаними заявами та надати свої пояснення/заперечення щодо них;

– укладення договору про надання правової допомоги з представником менше, ніж за 5 днів до судового засідання, під час підготовчого розгляду або розгляду справи по суті, якщо стороною не надані докази того, що вона була повідомлена про час та місце проведення судового засідання з порушенням процесуального строку або була своєчасно повідомленою, проте вживши всі можливі дії, не змогла укласти договір про правову допомогу;

– подання представником клопотання про відкладення розгляду справи менше, ніж за 5 днів у зв'язку із тим, що він не ознайомився з матеріалами справи.

Суд відкладає розгляд справи у разі:

- знеструмлення електромережі суду, виходу з ладу обладнання або комп'ютерних програм чи настання інших обставин, які унеможливають фіксування судового засідання за допомогою технічних засобів;
- повітряної тривоги, настання інших обставин, які загрожують життю та/або здоров'ю суддів та учасників судового процесу.

2. Регламент виступу в судовому засіданні

Для надання пояснень у вступному слові кожній стороні відводиться не більше **20 хвилин (10 хвилин під час апеляційного перегляду справи)**. Для виступу сторін з промовами у судових дебатах відводиться по **10 хвилин кожній (3 хвилини під час апеляційного перегляду справи)**. У тому разі, якщо сторона бажає отримати більше часу для висловлення своєї позиції у справі, вона повинна звернутися з проханням щодо надання їй додаткового часу і обґрунтувати своє прохання.

Якщо виступ сторони в судових дебатах вимагає викладення великої кількості фактів та обставин, якими сторона обґрунтовує свою правову позицію, і встановлений ліміт часу є недостатнім, сторона має викласти свій виступ у дебатах письмово, і такий документ приєднується судом до матеріалів справи.

Глава 2. Доступ представників медіа до судового розгляду

1. Особливості доступу журналістів до судових засідань

Представниками медіа в судовому засіданні визнаються журналісти, які розповсюджують на себе дію та дотримуються норм Кодексу етики українського журналіста, мають службове посвідчення або інший документ, що підтверджує їхній статус журналіста.

Акредитація представників медіа при візиті до суду не передбачена.

З метою забезпечення принципів гласності та відкритості судового процесу, а також сприяння журналістській діяльності, пов'язаній зі збором, одержанням, зберіганням і використанням інформації для створення та опрацювання творів з метою поширення їх на невизначене коло осіб для реалізації ними свого права на інформацію, журналісти допускаються до приміщення суду, де для них спеціально облаштовується місце, у якому вони можуть вільно спостерігати за ходом судового засідання.

Суддя-доповідач у справі повідомляється про журналістів, які виявили бажання щодо ознайомлення із судовим процесом.

У спеціально обладнаному для журналістів місці відповідальною особою з відділу інформаційно-технічного забезпечення здійснюється відповідне технічне облаштування: забезпечується належна якість відео- та аудіовідтворення судового розгляду. Журналісти мають змогу спостерігати за судовим процесом у режимі реального часу, робити письмові записи або створювати фото- чи відеоконтент, необхідний їм для виконання редакційного завдання.

Також, за бажанням журналістів, вони можуть отримати посилання на відеотрансляцію засідання і спостерігати за ходом розгляду справи з використанням власних гаджетів.

Водночас, якщо журналісти мають намір здійснювати онлайн-трансляцію (стрим) за допомогою власних гаджетів, то відповідно повинні враховувати, що трансляція судового засідання здійснюється з дозволу суду.

Коли журналісти перебувають у приміщенні суду, їх супроводжує та надає усю необхідну інформацію пресекретар суду, або особа, на яку покладено обов'язок співпраці зі ЗМІ.

Глава 3. Заходи процесуального примусу

1. Неприпустимість зловживання процесуальними правами

З урахуванням конкретних обставин справи суд може визнати зловживанням процесуальними правами такі дії:

– використання учасниками судового процесу та їхніми представниками нецензурної лексики, образливих і лайливих слів, символів у поданих до суду документах та під час спілкування з судом, з іншими учасниками процесу, їхніми представниками, а також вчинення інших аналогічних дій, що свідчать про очевидну неповагу до честі, гідності цих осіб;

– порушення порядку у залі судового засідання або невиконання розпоряджень головуєчого;

– неодноразове подання апеляційних скарг на різні судові рішення по одній справі, що спрямоване на затягування розгляду справи, створення перешкод для розгляду справи;

– неодноразове подання позовних заяв, апеляційних скарг однакового змісту без сплати судового збору або з іншими недоліками;

– неодноразове подання свідомо безпідставних позовних заяв, апеляційних скарг;

– повторне подання позовної заяви, апеляційної скарги після прийняття ухвали про відмову у відкритті провадження, відмову у відкритті апеляційного провадження.

2. Особливості застосування заходів процесуального примусу

Застосовуючи заходи процесуального примусу, суд оцінює:

– негативні наслідки для руху справи, які можуть бути спричинені зловживанням прав чи допущенням бездіяльності учасниками справи;

– ефективність такого заходу, тобто його застосування, має відповідати змісту порушеного права, характеру правопорушення та забезпечити поновлення порушеного права;

– майновий стан особи, що зловживає правами (у випадках накладення на неї штрафу).

Глава 4. Особливості розгляду окремих категорій справ

У справах за адміністративними позовами щодо затримання іноземців або осіб без громадянства суб'єкти владних повноважень зобов'язані забезпечити участь у судовому засіданні перекладача. У разі неможливості забезпечення участі перекладача у розгляді таких справ суб'єкти владних повноважень зобов'язані подати пропозиції щодо кандидатур, яких можна залучити як перекладачів у тих ситуаціях, де це очевидно необхідно, із зазначенням контактних даних таких осіб.

У справах щодо дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця, примусового повернення чи примусового видворення іноземців або осіб без громадянства за межі території України, затримання іноземців або осіб без громадянства суд у разі відсутності заперечень учасників справи проголошує лише вступну та резолютивну частину рішення з врученням повного тексту такого рішення після завершення розгляду.

Глава 5. Стандарти поведінки учасників процесу в залі судового засідання та в приміщенні суду

До суду потрібно одягати вбрання у діловому стилі та бути охайним. Варто уникати відвідування суду у футболці, шортах, одязі з прозорих тканин чи в іншому неділовому стилі. Приходити до суду потрібно вчасно, бажано заздалегідь.

Заборонено заходити до приміщення суду із різними видами зброї, наркотичними, отруйними та вибухонебезпечними речовинами, алкогольними напоями, габаритними предметами, а також із тваринами.

У приміщенні суду необхідно перевести мобільний телефон у режим безшумного дзвінка. Під час судового засідання телефон бажано вимкнути повністю.

У судовому засіданні до суддів, працівників апарату суду, інших відвідувачів суду, а також до опонентів варто ставитись ввічливо, уникати надмірних емоційних проявів, поводитись спокійно і стримано.

До учасників судового процесу звертатися ввічливо (наприклад, використовуючи слова «пане/пані...», «шановний/шановна...» тощо).

Заборонено перебивати суддів та учасників процесу.

Відповідати на питання потрібно правдиво, лаконічно та зрозуміло.

Коли учаснику судового засідання вкрай потрібно вийти із зали судового засідання, необхідно заявити клопотання про оголошення перерви у судовому засіданні.

Поведінка учасника судового засідання має сприяти ефективному та швидкому проведенню судового засідання та розгляду справи.

Учасники справи, які беруть участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду, повинні використовувати тільки окреме приміщення (кабінет), яке б виключало наявність сторонніх звуків (шуму), дотримуватись ділового стилю одягу та мати охайний вигляд.

Розділ IV. Апеляційне провадження

1. Докази і доказування в суді апеляційної інстанції

Сторона зобов'язана надати суду достатньо доказів, які саме в якісному, а не в кількісному аспекті надають можливість суду сформувавши обґрунтовану впевненість у тому, що певна обставина була наявна, а також покласти їх сукупність в основу процесуального рішення.

Особа, яка не брала участі у розгляді справи в суді першої інстанції через неналежне повідомлення про розгляд справи, а також яка не була учасником справи, однак вважає, що рішенням суду було вирішено питання про її права, може подати клопотання про долучення доказів разом з апеляційною скаргою.

Особа, яка вважає, що суд першої інстанції безпідставно не прийняв її докази, має право подати клопотання про

додання до матеріалів справи таких доказів разом зі скаргою або з відзивом на неї.

У випадку, якщо сторона позбавлена можливості подати докази разом з апеляційною скаргою або з відзивом на апеляційну скаргу, вона зобов'язана вказати про це в апеляційній скарзі або відзиві.

Учасники справи як докази можуть замовити та надати до суду експертний висновок з питання, вирішення якого потребує спеціальних знань. Винятком з цього правила є випадки, коли сторона не має можливості самостійно замовити такий висновок з об'єктивних причин (у сторони відсутній доступ до об'єкта).

Суд задовольняє клопотання сторони про призначення експертизи, якщо такий учасник справи самостійно замовив експертне дослідження, однак експерт повідомив про необхідність судового примусу, який полягає у витребуванні об'єкта дослідження.

Спростування висновку експерта, наданого до суду однією із сторін, здійснюється учасниками справи, які заперечують проти змісту такого висновку, через надання до суду іншого висновку експерта з того ж самого питання, яке було предметом оспорюваного експертного дослідження.

Учасники справи мають право подавати письмові докази в електронних копіях, посвідчених електронним цифровим підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до закону. Електронна копія письмового доказу не вважається електронним доказом.

При вирішенні питання про повернення апеляційної скарги судді-доповідачу варто уникати надмірного формалізму (наприклад, повернення скарги через недоплачені 0.20 грн судового збору чи відсутність копії посадової інструкції особи, яка завірила довіреність).

2. Поновлення та продовження процесуальних строків судом апеляційної інстанції

Вирішуючи питання про поновлення чи продовження процесуальних строків, суд враховує:

- обізнаність сторони про перебування справи в суді та ухвалення судового рішення;

- присутність у судовому засіданні, у якому проголошувалося судове рішення, сторони, яка подає апеляцію;

Ухилення або бездіяльність сторони щодо отримання повного тексту судового рішення у випадку, коли особа/представник була присутня на оголошенні рішення, або знала про дату та

час розгляду справи/ухвалення судового рішення, не є поважною причиною для поновлення пропущеного процесуального строку на оскарження такого рішення.

Факт повернення апеляційної скарги не є поважною причиною пропуску строку апеляційного оскарження судового рішення, однак при вирішенні питання про поважність причин пропуску строку, суд має враховувати обставини, які стали підставою для повернення попередньо поданої апеляційної скарги, та характер процесуальної поведінки скаржника щодо виконання своїх обов'язків, зокрема такі дії мають бути реалізовані апелянтом у строк до 10 робочих днів з метою дотримання єдиного підходу до реалізації права особи оскаржити судові рішення в апеляційному порядку, критеріїв розумності та справедливості судового розгляду.

З метою виконання процесуального обов'язку дотримання строку на апеляційне оскарження судових рішень особа, яка має намір подати апеляційну скаргу, повинна вчиняти усі можливі та залежні від неї дії.

Заява про поновлення або продовження процесуальних строків має бути обґрунтована. Адміністративний суд відмовляє у задоволенні повторної заяви про продовження встановленого ним строку, якщо така заява є необґрунтованою та свідчить про явне затягування процесу.

Розділ V. Робота суду в умовах надзвичайних ситуацій

Під надзвичайною ситуацією у Правилах розуміється ситуація на території регіону чи суду, яка характеризується порушенням нормальних умов функціонування підприємств, установ, організацій, життєдіяльності населення, учасників судового розгляду у зв'язку із аварією, техногенною катастрофою, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, неможливості здійснення судочинства.

В умовах карантину суд продовжує здійснювати судочинство в порядку, визначеному процесуальним законом. Учасники судового розгляду зобов'язані дотримуватись карантинних заходів, зокрема: використовувати захисні маски, дотримуватись безпечної дистанції, порядку самоізоляції при наявності ознак захворювання та інше.

З метою гарантування безпеки учасників судових процесів і відвідувачів суду у період воєнного стану або на період дії превентивних заходів допуск у судові засідання осіб, які не є учасниками судових засідань, може бути обмежений.

Правила здійснення ефективного адміністративного судочинства

За наявності завчасно поданого обґрунтованого клопотання і технічної можливості суд може ухвалити рішення про трансляцію судового засідання в мережі Інтернет. При цьому, офіційним записом судового засідання є лише технічний запис, здійснений судом у порядку, передбаченому КАС України.

У випадку оголошення повітряної тривоги, загрози ракетних ударів, надходження повідомлення про замінування будівлі суду тощо робота суду зупиняється. Учасники судових засідань мають залишити приміщення суду і перейти в укриття.